

vinama i svečanostima u sinagogama (str. 217—289). — 4° Piše o sv. bogoštovlju prije Moše-a; o raznim žrtvama, koje mosaični zakonik naređuje i o njihovom značenju i vrijednosti; o sakramentima S. Z.; o levitskom čišćenju; o jisbenim zakonima; o molitvi, zakletvi, zavjetima, postu; o obrezovanju; o prvinama, prvodencima i desetinama; o sv. mazanju; o raznim bogoštovljima, koja Moše-ov zakon zabranjuje; o jeudejskim sljetbama (str. 289—442).

Drugi dio knjige bavi se sa zasebnim starinama, i to: — 1° sa stanovima u pećinama, kućama, šatorima. Tumači pokušstvo; gradove; muški i ženski način odijevanja; pokrivanje glave i nogu; urese ljudi i žena; negu tijela; jela i pila, te gozbe (str. 444—497). — 2° Pripovijeda o hebrejskom poljodjelstvu, vinogradarstvu, vrtlarstvu, stočarstvu, lovu i ribolovu; trgovini; rukotvorstvu (str. 497—546). — 3° Iznosi podatke o obiteljskom i društvenom životu: o ženidbi; radanju i uzgoju djece; o slugama i robovima; o uljudnosti i pristojnosti; o književnosti i visokim naucima; o umjetnostima i graditeljstvu; o slikanju, rezbarijama, klesanju, brušenju dragulja; o pjesništvu, pjevanju, glazbi i plesanju; o utezima, mjerama i novcu; o vremenoslavlju; o bolestima, smrti, pokopanju i trajanju žalosti (str. 546—695).

U trećem dijelu raspravlja o državnim starinama, naime o raznim oblicima hebrejske države, kao patrijarhatu; teokraciji; o vladavini za babilonskoga sužanjstva i kašnje; o građanima hebr. države i njihovim međusebnim odnosima, te prama poganima; o sudstvu; o vojništvu, oružju i ratovanju (str. 696—806).

Knjiga je u svemu sjajno uspjela.

Kortleitner je pravi učenjak i stručnjak. Pri ispitivanju i rasuđivanju raznih činjenica pokazuje se objektivnim i nepristranim sudijom. Istina je, on je napisao svoju knjigu po spomenicima, koje su drugi otkrili i odgonetali. On nije prve redove u toj znanosti probijao. Ali sasvim tim on ih je vjerno proučio, samostalno obradio, te učinio, da njegova ova knjiga bude jedan od najboljih, katoličkih priručnika za akademičare i ljubitelje bibličnih starina.

Jezik, na kojemu je knjiga napisana, jest klasičan i dotjeran. Pisac poznaje i vlada sa cijelom starom i gotovo novom bibliografijom. Jedino se knjizi može prigovoriti, da nema mnogo slika, što mislimo, da će učeni pisac u novom izdanju, kada se promijenu prilike, upotpuniti.

Dr. Fr. Juraj Božtković.

Kristologija i Soteriologija ili nauk katoličke Crkve o Utjelovljenom Sinu Božjem i djelu Otkupljenja. Izložio dr. Ivan Bujanović j. r. profesor posebnoga dijela dogmatike u bogoslovnom fakultetu kr. sveučilišta u Zagrebu. 8° str. 264. Cijena 25 Din. Osijek 1922. Naklada Prve hrvatske dioničke tiskare u Osijeku.

Tko prosuđuje vrijednost književnih edicija bilo u kojoj struci, treba da drži na umu svrhu, koju je pred očima imao auktor djela. U svijetlu ovog načela treba promatrati i novu knjigu sveuč. prof. dra Iv. Bujanovića. Svrha je Bujanovićevoj knjizi, da olakša »svojim slušateljima čitanje i razumijevanje dogmatike i da svjetovnjaci, koji se knjigom bave, imaju pri ruci lakim stilom napisana barem neka poglavlja dogmatike«. Ovu si je svrhu uopće postavio g. profesor zadatkom dobrog dijela svoga teološkog

literarnog rada. Nema sumnje, da je rješenje ovog zadatka golema stvar, jer mi nijesmo baš na polju spekulativne dogmatike imali hrvatskog priručnika, za kojim bi mogli segnuti ne samo klerici, nego i laici, koji možda nevješti tudem jeziku, nijesu imali gdje da nadu orijentaciju u mnogim teološkim pitanjima, što no ih je na površje njihove duše iznosio moderni život. Dr. I. Bujanović izložio je u hrvatskom jeziku dobar dio bogoslovnih traktata, otvorio je na narodnom jeziku pogled u široko polje dubokih teoloških pitanja, te je time zacijelo uvelike zadužio našu bogoslovsku knjigu. — Ako ovo vrijedi za sav Bujanovićev književni rad uopće, vrijedi napose za Kristologiju i Soteriologiju, koje sačinjavaju težište čitave dogmatike i središte su, oko kojeg se kreću i na koji se tako reći svode sva teoretska pitanja bogoslovije i praktički problemi kršćanskog života.

Imajući dakle pred očima cilj Bujanovićevog bogoslovnog rada, da u svojim monografijama popularizira tešku bogoslovsku znanost i zakučaste teološke probleme iznese pred hrvatske čitače u jasnom obliku i lijepoj jezičnoj formi, treba otvoreno reći, da je učinio veoma mnogo.

No posmatramo li Bujanovićev teološki rad ne samo u svijetlu zadatka koji si je postavio, nego i sa znanstvenog stajališta, treba reći, da i njegove prijašnje monografije a napose Kristologija i Soteriologija nijesu puko priopćenje rezultata tudjeg teološkog istraživanja, nego iz njih izbija cjeloviti, jedinstveni, sistematski, znanstvenim posmatranjem izrađeni prikaz svih naučnih rezultata u traitiranim pitanjima.

To treba, kako rekosmo, napose ustvrditi za Kristologiju i Soteriologiju.

Uz ove općenite opaske treba istaknuti još nekoje momente. Dugogodišnjim predavanjem i proučavanjem stekao je auktor baš u Kristologiji i Soteriologiji duboko poznavanje bogoslovskih naziranja te nam je u jasnoj formi iznio i najteža Kristološka pitanja. No jasnoća i lakoća stila, koja se zapaža cijelim djelom, nipošto nije na uštrb znanstvenoj obradbi i logičnoj provedbi snažnih argumenata u dokazivanju katoličkih istina. Za Kristologijom može svatko poseći u čvrstom uvjerenju, da su u njoj teze kat. vjerovanja obrađene solidno, osvjetljene i ukrepljene onim argumentima, koji se u bogoslovnoj nauci iznose kao najčvršći te ih kao čvrstu osnovku za kat. teze izniješe prvi teološki umnici. Jednako treba spomenuti, da je uz jasno izlaganje kršćanskih dogmata redovno iznešen i istorijski pregled dogmatskih borbi, čime je čitaču otvoren pogled u jedinstveni i nepromijenljivi poklad božanskih istina kroz sva vremena. Osobitom je također jasnoćom i preciznošću obradio auktor u Kristologiji pogl. o Kristovom božanstvu i svojstvima njegove ljudske naravi, a u Soteriologiji traktat o Kristovom svećeništvu, i smrti na križu, kojom nas je per modum satisfactionis et meriti otkupio. Odlika je djela također, što nam je auktor uz strogo utvrđene Kristološke teze osvjetlio mnoga otvorena bogoslovna pitanja. Time dobija čitalac jasnu orijentaciju u Kristološkim pitanjima, a mladim je bogoslovima, za koje je u prvom redu knjiga pisana, označen smjer, gdje u težnji za produblivanjem katoličke nauke treba da nastave.

Kod izlaganja raznih teoloških pitanja, kojih baš u Kristologiji i Soteriologiji imade izobilje, šteta je, što nam auktor nije iznio razna slobodna bogoslovska mišljenja o hipostatskom sjedinjenju božanske i ljudske naravi. Tu bi dakako pisac bio morao najprije iznijeti opširniji prikaz o metafizičkim pitanjima biti i bivstvovanja te naravi i osobe. O filozofskom naziranju, da li postoji stvarna razlika između biti i bivstvovanja, zavisi također određivanje konstitutivnih principa osobnosti i dosljedno preciznije tumačenje hipostatskog sjedinjenja. Izlaganje istaknutih pitanja za cijelo bi bilo od velike koristi. Iako je naime u tim pitanjima dopuštena sloboda mišljenja, a ono nam ipak jasan pogled in quaestiones disputatas samu dogmu bar donekle čini shvatljivijom i jasnijom. Vrijednost bi knjizi nadalje bila još veća, kad bi nam pisac i u spomenutom pitanju kao i u ostalim Kristološkim pitanjima bio prikazao novije neke sentence i iznio moderne kristološke zablude, na koje će se, čini se, u buduće morati da obazre svaka Kristologija. Savezno s time treba pripomenuti, da bi i sama unutarinja vrijednost djela bila veća, a i cilj, koji si je auktor postavio, da naime u mladeži »pobudi i budnom uzdrži ljubav za svetinje katoličke vjere« bio bi u većoj mjeri postignut, kad bi auktor bio u većem opsegu prikazao najmoderniji rad u opsegu Kristološke literature.

Dakako da ove opaske ne mogu umanjiti velike cijene Bujanovićeve Kristologije. Nju će s velikom koristi primiti u ruke i svećenik i lajik, ona će dobro doći napose našem pastoralnom svećenstvu, koje će u njoj naći ne samo solidno ukrepljenu

svoju vjeru nego i obilan materijal za izradivanje svojih pastoralnih tema i propovjedi. Posebna unkcija i toplina, kojom je Bujanovićeve knjige izradivane još će više privlačiti svakoga, da za njom rado posegne na veliku svoju duševnu i duhovnu korist. Stoga Bujanovićeve Kristologiju i Soteriologiju najtoplije preporučujemo.

Dr. S. B.

Katechismus der biblischen Hermeneutik. Von Gottfried Hoberg. Dokt. der Phil. und d. Theol., Prof. der Universität Freiburg i. Br. 2 i 3. (Herders Theologische Grundrisse). 12° (X. i 50 S.). Freiburg i. Br. 1922.

Imajući obzira prema teškim financijskim prilikama, u kojima živimo, poznata kat. nakladna knjižara Herder u Freiburgu, došla je na praktičnu misao, da priredi mala jeftina izdanja, u kojima će ipak na strogo znanstvenoj podlozi biti pertraktirana od strukovnjaka razna teološka pitanja. Ili točnije govoreći: to će biti mali jeftini udžbenici za one, koji uče teologiju, a nijesu u stanju nabaviti veća djela.

Jedno djelce od te zbirke jest spomenuto djelce uvaženog bibličiste Hoberga. Djelce nema nego samih 50 stranica malog formata (dvanaestine), pa se samo po sebi razumije ono, što je auktor u predgovoru istaknuo: da ovaj katekizam ne pruža stručnjacima nikakvih novih vidika. Ali učenicima će dobro doći, jer im pregledno i u lakom stilu pruža najpotrebnije znanje o biblijskoj Hermeneutici. A dobro će doći i onima, koji se ne bave specijalno proučavanjem teologije, ali žele biti orientirani u općenitoj spoznaji Svetoga Pisma.

Autor je djelce podijelio u dva dijela. I. dio: teološka her-